

СПОРАЗУМ О СЛОБОДНОЈ ТРГОВИНИ ИЗМЕЂУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ¹

Апстракт: Споразум о слободној трговини између Републике Србије и Руске Федерације потписан је 28. августа 2000. године, и уз Протокол из 2011. године представља правни оквир преференцијалне трговинске размене између две земље. Споразум представља велику предност за домаће привреднике, с обзиром да је Република Србија једна од малобројних земаља које имају такав вид споразума са Руском Федерацијом. Русија је један од највећих спољнотрговинских партнера Србије, али могућности нису у потпуности искоришћене. Протоколом из 2011. године, којим је утврђена листа изузетака из режима слободне трговине, остварена је додатна либерализација, за око 99 одсто производа у извозу. Протокол предвиђа и јединствена правила порекла у односу на обе Стране уговорнице у међусобној трговини. Важан предуслов за пласман на руско тржиште је и усклађеност са строгим стандардима, што се потврђује ГОСТ-Р сертификатом. Русија је августа 2012. године постала чланица Светске трговинске организације, што не би требало да се формално одрази на Споразум о слободној трговини са Србијом, али ће практично довести српске извознике у позицију да се такмиче са привредницима из великог броја земаља који ће због смањених царина постати конкурентнији на руском тржишту. Са друге стране, евентуално чланство Србије у Европској унији условиће престанак примене Споразума о слободној трговини са Русијом.

Кључне речи: Споразум о слободној трговини са Руском Федерацијом; Протокол из 2011. године; изузеци од режима слободне трговине; правила порекла производа; квалитет производа; „ГОСТР“ стандард; Светска трговинска организација.

¹ Рад је резултат истраживања у оквиру Пројекта “Заштита људских и мањинских права у европском правном простору”, бр. 179046 који спроводи Правни факултет у Нишу, а финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

Увод

Споразум о слободној трговини са Руском Федерацијом предмет је честог помињања од стране званичника, стручне јавности, аналитичара и медија као предности у односу на остале земље и велика шанса за извоз српских производа на тржиште Руске Федерације и јачање српске привреде. Због тога је циљ рада да се научној, стручној, привредној али и широј јавности, представе карактеристике правног оквира трговинске сарадње са Руском Федерацијом. Назначајнији аспект те сарадње, барем за српске привреднике, је могућност преференцијалног извоза на руско тржиште, а који свој основ има у Споразуму о слободној трговини из 2000. године и Протоколу уз 2011. године.

Аутор има за циљ да представи правне погодности трговине са Руском Федерацијом, не улазећи у економске показатеље више него што је неопходно да би се разумео контекст.

Иако је сваки облик преференцијалне трговине између две или већег броја земаља готово увек одраз предуслова који се занимају на политичким односима између тих земаља, аутор те односе, као и своје судове о њима, оставља по страни, ограничавајући се на правне аспекте трговинских односа Републике Србије и Руске Федерације. Шири приступ би оптеретио рад и вероватно засенио оно на шта аутор жели да укаже у овом раду.

Такође, аутор сматра за неопходно да научна и стручна јавност непристрасним приступом указује на све правне и остале погодности које Република Србија ужива у својој спољнотрговинској размени. На тај начин би се унапредило знање шире јавности у погледу предности које су Републици Србији омогућене од свих земаља и територија са којима постоје закључени споразуми који омогућавају преференцијалну трговинску размену.

У раду се на почетку даје осврт на најосновније показатеље трговинске размене са Русијом, указује на потенцијале руског тржишта и економски значај Споразума о слободној трговини. Након тога следи приказ полазних одредби Споразума, као и права Страна уговорница да одступе од његових одредби и прибегну за примену заштитних мера. Посебна пажња је посвећена изузецима од режима слободне трговине, и с тим у вези се указује на протоколе уз Споразум који уређују, или су уређивали, то питање. Како су правила о пореклу производа од пресудног значаја за остваривање преференцијалног статуса производа, рад се бави и тим питањима, на начин на који су она уређена Протоколом из 2011. године. Својеврсну потпуност раду обезбеђује део који говори о стандардима у погледу квалитета производа, као обавезним условима за извоз на руско тржиште. На крају се анализирају могуће последице које на Споразум о слободној трговини може да изазове чланство Руске Федерације у Светској трговинској организацији, односно приступање Србије Европској унији.

1. Значај преференцијалне трговинске размене са Руском Федерацијом и руског тржишта за српску привреду

Руска Федерација (даље и: Русија) представља тржиште од преко 140 милиона становника, чији се стандард, услед константног привредног раста², стално повећава. То је условило и повећану тражњу за разноврсним производима, од којих се многи обезбеђују увозом. Република Србија (даље и: Србија), као традиционални политички и привредни партнер Русије у томе има велику шансу за извоз својих производа, и опоравак сопствене привреде.

Одлична билатерална сарадња Србије и Русије датира још из времена бивше СФРЈ и СССР-а. Тада се СФРЈ сматрала стратешким партнером СССР-а на Балкану. Током санкција домаће фирме су изгубиле позиције на руском тржишту, јер су њихово место заузела предузећа из других земаља, која на простору Русије већ годинама активно послују. То потврђује да је конкуренција врло снажна и да изгубљену позицију треба не само повратити, него потом и задржати. Потенцијали руског тржишта су огромни за наше произвођаче, па је настојање наших извозника да се врате на ово тржиште више него оправдано³.

Споразумом о слободној трговини са Руском Федерацијом из 2000. године и протоколима уз Споразум успостављен је правни оквир за динамичан развој привредних односа Србије и Русије, уз могућности за проширење. **Споразум је и један од најважнијих адута које Србија има у привлачењу страних улагања у односу на друге земље⁴, с обзиром да слободну трговину са Русијом, осим бивших совјетских република нема више ниједна земља на свету изузев Србије⁵ и Црне Горе (Црна Гора је наставила да примењује Споразум са Русијом након осамостаљивања 2006. године).**

2 Укупан домаћи производ (БДП) Русије је у 2011. процењен на 2.37 билиона америчких долара мерено паритетом куповне моћи (по тржишним ценама), по чему је она била шеста највећа привреда у свету, а сваки њен становник је у просеку имао 16.687 долара. Номинални БДП је у прошлој години процењен на 1.88 билиона долара по чему је Русија била девета највећа привреда у свету, а сваки Рус је у просеку имао 13.235 долара. Преузето са сајта: <http://rs.seebiz.eu>. Русија је једна од ретких великих економија која није доживела озбиљније последице велике светске економске кризе, која је почела 2008. године и још увек траје.

3 Преузето из документа «ГОСТ-Р стандарди», који се налази на сајту Регионалне привредне коморе Панчево. Цео документ је доступан на интернет адреси: www.rpkpancevo.com/akti/Tema21.pdf.

4 Више о економским погодностима Споразума о слободној трговини са Русијом видети на сајту: <http://glassrbije.org>.

5 Руска Федерација преференцијалне трговинске односе скоро искључиво је развијала са земљама Заједнице независних држава (ЗНД). У два таласа 1998. и 2005. године, у склопу преговора по другим економским питањима, ЕУ је започињала разговоре са Москвом који би се могли сматрати и покушајима за успостављање зоне слободне трговине, али практични кораци нису уследили. И *EFTA* земље су нешто слично наговестиле 2007. године, али су

О значају Русије као спољнотрговинског партнера Србије говоре подаци о трговинској размени две земље. Русија је шести извозни партнер Србије са учешћем од 7 одсто, а први у увозу са уделом око 13 процената⁶. Спољнотрговинска размена две земље бележи константан раст, и у 2011. години износила је укупно 3,3 милијарде долара, што чини раст од 22 одсто у односу на 2010. годину. Српски извоз на руско тржиште је у сталном порасту и у 2011. години износио је близу 800 милиона долара, што чини пораст од 16 одсто у односу на 2010. годину. Међутим на српској страни је присутан сталан дефицит у размени, пре свега због увоза енергената. Ипак, присутна је тенденција пораста покривености увоза извозом, који је у 2011. години износио 32 одсто⁷. На руско тржиште робу пласира 648 српских компанија, док увоз обавља 565 домаћих фирми⁸, уз повећање броја српских фирми које послују на тржишту Русије, посебно Москве и Санкт Петербурга, њеним највећим привредним центрима.

Када је у питању структура производа који су предмет трговинске размене, у Русију се из Србије највише извозе јабуке, бакарне цеви, подни покривачи, плоче и тапете, лекови, пнеуматске гуме, приколице, веш машине и акумулатори за клипне моторе. С друге стране, енергенти чине између 70 и 80 одсто српског увоза из Русије, а следе обојени метали и ђубрива. Извоз из Србије у Русију посебан раст бележи када је у питању храна, воће и поврће⁹. Велике могућности сарадње, осим у прехранбеној индустрији, налазе се и у металопрерађивачком сектору.

се даље активности у том правцу ве- зале за улазак Руске Федерације у СТО. Преузето са сајта Привредне коморе Србије: <http://www.pks.rs/PoslovnoOkruzenje.aspx?id=1157&p=0>.

6 Подаци преузети са сајта Републичког завода за статистику: <http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite>.

7 Преузето са сајта: <http://rs.seebiz.eu>.

8 Подаци преузети са сајта: <http://glassrbije.org>. У образложењу Предлога Закона о потврђивању Протокола из 2011. године уз Споразум о слободној трговини наводи се да се међу првих десет извозника на руско тржиште налазе: ТАРКЕТ Б. Паланка, ХЕМОФАРМ Вршац, ТЕТРА ПАК Београд, МОСКОМЕРЦ Београд, Новосадска фабрика каблова Нови Сад, ГОША ФОМ Смедеревска Паланка, МЕТАЛАЦ Г. Милановац, Научни институт за ратарство и повртарство Н. Сад, Фабрика бакарних цеви Мајданпек, ВОМЕХ EXPORT IMPORT Београд, МИН Холдинг Ниш. Првих десет увозника су: НИС, СРБИЈАГАС, ЛУКОИЛ - БЕОПЕТРОЛ, ИМПОЛ СЕВАЛ, Ваљаоница алуминијума, Севојно, ПЕТРОБАРТ, Београд, U.S. STEEL SERBIA, Смедерево, Фабрика бакарних цеви Мајданпек, НАФТА а.д. Београд.

9 У прошлој и првој половини 2012. године, из Србије је у Русију извезено више од 160.000 тона јабука, што је благи рекорд, према изјавама челника асоцијације "Плодови Србије". За Србију је ово добра вест, јер се одржава на овом тржишту, а из године у годину тај пласман је све квалитетнији. То се не односи само на финансијски аспект извоза, већ и на однос паковања, испоруке, континуитета и квалитета. Када је пре осам година почео извоз јабука за Русију, то се чинило као немогућа мисија, а сада се сваке године пласман повећава у рекордном износу. Преузето са сајта: <http://glassrbije.org>.

Иако су наведени показатељи орхабурујући за српску привреду, на великом руском тржишту има још пуно простора за српски извоз, па је са тим у вези преференцијални положај који Србија има на основу Споразума о слободној трговини погодност коју би привредници у Србији требало више да користе. Са друге стране, неопходно је познавање правног оквира преференцијалне трговине, а пре свега правила у погледу производа који су изузети од режима слободне трговине и правила о пореклу робе, јер су то основни правни предуслови за остваривање погодности које Споразум омогућава. Такође, неопходно је и познавање законодавства Русије у области обавезног квалитета и састава производа, односно регулативе која прописује неопходне стандарде производа за улазак на руско тржиште. У том смислу лежи и велика пословна шанса за домаће организације које врше контролу квалитета и које су овлашћене на издавање сертификата о усаглашености производа са стандардима које захтева руска регулатива.

2. Полазне одредбе и циљеви Споразума о слободној трговини са Руском Федерацијом

Споразум о слободној трговини потписан је 28. августа 2000. године, између Владе тадашње Савезне Републике Југославије и Владе Руске Федерације (даље и: Споразум), чиме је успостављена зона слободне трговине између потписница. Савезна Република Југославија је Споразум ратификовала 09. и 10. маја 2001. године¹⁰, док га Русија још увек није ратификовала. Међутим, то није представљало сметњу да се Споразум све време примењује од потписивања. Након раздруживања Србије и Црне Горе, обе државе су наставиле да са Русијом самостално примењују Споразум.

У Преамбули Споразума стране су **изразиле опредељење** да слободно унапређују и продубљују узајамну трговинско - економску сарадњу, да потврђују приврженост принципима тржишне економије, као основе трговинско - економских односа, да потврђују намеру да активно учествују и подстичу проширивање међусобно корисних трговинско-економских односа, и да стварају неопходне услове за слободно кретање роба и капитала у складу са важећим законодавством у свакој држави и са правилима Светске трговинске организације (СТО).

У чл. 1. Споразума наводи се да ће Стране уговорнице либерализовати међусобну трговину у складу са одредбама Споразума и одредбама СТО у циљу успостављања режима слободне трговине.

Као **циљеви споразума** наводе се:

а) проширење и подстицање међусобних трговинско-економских односа, усмерених на убрзање економског развоја две државе, побољшање услова

¹⁰ „Службени лист СРЈ“ - Међународни уговори, бр. 1/2001.

живота и рада, повећање запослености становништва, у области производње, постизања производне и финансијске стабилности две државе;

б) обезбеђивање услова за лојалну конкуренцију између привредних субјеката две државе;

в) хармонизација царинских процедура и начина примене правила о пореклу робе, која одговарају нормама међународне праксе и усаглашавање поступка контроле порекла робе од стране царинских органа две државе.

Увозне царине и остале дажбине уређене су чланом 4. Споразума којим су се Стране уговорнице обавезале да ће настојати да током петогодишњег периода предузму усаглашене мере за постепено укидање у међусобној трговини увозних царина, дажбина и других мера еквивалентног спољнотрговинског дејства за робу пореклом са царинских територија држава Страна уговорница.

Стране уговорнице су предвиделе и усаглашавање изузетака из режима слободне трговине, путем билатералних протокола који ће се потписивати сваке године.

Споразум у чл. 13. (ст.2. и 3.) предвиђа **слободу плаћања и кредитирања** ради покривања трговинских трансакција привредних субјеката две земље. Плаћања која се односе на трговину робом између привредних субјеката држава Страна уговорница и трансфер тих плаћања на територију једне од тих држава, на којој поверилац има седиште, **не подлежу ограничењима**. Стране уговорнице су се обавезале и да ће се уздржавати од административних ограничења приликом одобравања или отплате краткорочних или средњорочних кредита, који покривају трговинске трансакције привредних субјеката својих држава.

3. Општа изузећа и заштитне мере

Споразум у чл. 10 предвиђа општа изузећа од обавеза којима су се Стране уговорнице везале. Свака Страна уговорница има право да примењује **забрану или ограничење** увоза, извоза или транзита робе када је то оправдано са становишта морала, јавног поретка или државне безбедности, или ради заштите живота и здравља људи, животиња или биљака и животне средине, заштите националних богатстава уметничке, историјске или археолошке вредности, заштите интелектуалне својине или правила која се односе на увоз или извоз злата или сребра или очување исцрпљивих природних ресурса, када се такве мере реализују истовремено са ограничењима домаће производње или потрошње.

Наведене забране или ограничења **не смеју** представљати средство за намерну дискриминацију или прикривену рестрикцију трговине између Страна уговорница.

Претходно наведне одреднице члана 10. Споразума представљају одраз опредељења потписница да своје трговинске односе заснивају на праву СТО. Текст члана 10. Споразума је у духу чл. XX Општег споразума о царинама и

трговини (*GATT*) у систему Светске трговинске организације (СТО). Правила која прописује чл. XX *GATT* израз су принципа пропорционалности, који је као руководна идеја у међународној трговини своје правно утемељење у међународним трговинским односима добио управо кроз СТО, односно споразум *GATT* 1947 који јој је претходио¹¹.

Споразум (чл.14. и 15.) посебно уређује право Стране уговорнице да примењује **специфичне заштитне мере**¹², притом уређујући поступак за њихово увођење и примену. Као специфичне заштитне мере Споразум предвиђа: а) антидампиншке мере; б) компензаторне мере, и в) посебне заштитне мере у случају прекомерног увоза.

Обим и трајање примене наведених мера биће ограничени на оно што је **неопходно да би се отклонила штета**. Приликом избора мера, Стране уговорнице дају предност оним мерама које наносе **најмању штету постизању циљева Споразума**.

Поред наведених мера, Странама на располагању стоје још и мере у случају неиспуњења обавеза, као и мере заштите равнотеже платног биланса.

4. Изузеци од режима слободне трговине

Споразум прописује да се за робу, за коју се може доказати да је пореклом из једне Стране уговорнице **не плаћа царина** када је намењена за тржиште друге Стране уговорнице, осим ако није **изузета** из режима слободне трговине. Уз основни Споразум, уговорне Стране су истовремено потписале и **Протокол** о изузецима из режима слободне трговине, којим је била обухваћена листа производа на које се не односи либерализација, што је извесном смислу представљало ограничење режима слободне трговине.

Споразумом је било предвиђено да се у наредних пет година од његовог потписивања етапно елиминишу и преостале робе на листама изузетака из режима слободне трговине, али резултат у том смислу није постигнут све до 2009. године, када је Република Србија у трговинским преговорима са Руском Федерацијом постигла додатну либерализацију која је отпочела применом новог **Протокола о изузецима из режима слободне трговине**, потписаног 3. априла 2009. године¹³ (**Протокол из 2009. године**), којим је либерализована трговина

11 О принципу пропорционалности у праву СТО видети више у: П. Цветковић, *Увод у право Светске трговинске организације*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2010. стр. 152-174.

12 О заштитним мерама, условима и поступцима за њихову примену видети више у чл. 10. - 18. Споразума.

13 Закон о потврђивању Протокола објављен је у «*Сл. гласнику РС - Међународни уговори*», бр. 105/2009.

за око 95% производа¹⁴. Овим Протоколом, који је ступио на снагу одмах након потписивања, додатно је либерализован извоз свих лекова, кланичних производа, кондиторских производа и вина. Протокол обухвата и укидање царине на фрижидере, замрзиваче и остале уређаје за хлађење.

У међувремену је између Руске Федерације, Републике Белорусије, и Републике Казахстан дошло до успостављања Царинске уније (даље и: Унија), која је почела да функционише од 1. јануара 2010. године у оквиру Евроазијске економске заједнице¹⁵. Од 06. јула 2010. године је ступила на снагу јединствена царинска тарифа, а такође и јединствени систем нетарифног регулисања у оквиру Царинске уније. Такође, од 01. јануара 2012. године формиран је и јединствени економски простор Уније¹⁶.

Да би одржала Споразум о слободној трговини са Русијом, Србија је морала да усклади трговину са правилима новонастале Царинске уније. С обзиром да Царинска унија нема међународно-правни субјективитет, било је неопходно да Република Србија усклади трговину са сваком државом чланицом Царинске уније билатерално (у време почетка функционисања Уније, Србија је, осим са Русијом, имала потписан споразум о слободној трговини и са Белорусијом, али не и са Казахстаном). Сходно томе, Република Србија и Руска Федерација потписале су у Београду 22. јула 2011. године **Протокол о изузецима из режима**

14 У списку изузетака из режима слободне трговине при увозу у Србију остали су следећи руски производи: славине, вентили, котлови, резервоари, каце, трактори, осим оних из тарифног броја 8709, путнички аутомобили, осим оних из тарифног броја 8702, моторна возила за превоз робе.

При извозу у Русију изузеци из режима слободне трговине примењивали су се на следеће производе пореклом из Србије: живинско месо и отпаци, скроб, бели шећер, гликозни сируп, вино пенушаво, неденатурисани етил алкохол преко 80%, етил алкохол, неденатурисани етил алкохол мањи од 80% осим коњака и ликера у судовима већим од 2л, цигаре и цигарете, нека предива и тканине од памука, одређене врсте тепиха и подних покривача, специјалне тканине, компресори за расхладне уређаје, регистар касе, монитори и пројектори, трактори, осим т.б.8709, путнички аутомобили, осим т.б.8702, дрвени намештај за кухиње и спаваће собе.

15 Евроазијска економска заједница (рус. Евразийское экономическое сообщество, енгл. Eurasian Economic Community – ЕАЕС, EurAsEC) је основана Споразумом закљученим 10. октобра 2000. године у главном граду Казахстана, Астани. Циљ Заједнице је промоција успостављања царинске уније између чланица Заједнице и координисани наступ приликом интергисања у светску економију и међународни трговински систем. Чланице Заједнице су: Белорусија, Казахстан, Русија, Киргистан, Таџикистан. Узбекистан је био активни члан Заједнице, али је 2008. године суспендовао чланство.

16 Русија намерава да царинску унију прошири на друге државе. У том смислу, треба посматрати и потписивање Споразума о формирању зоне слободне трговине (*CISFTA*), 18. октобра 2011. године у Петербургу са Украјином, Казахстаном, Белорусијом, Јерменијом, Киргистаном, Молдавијом и Таџикистаном (тржиште од преко 200 милиона потрошача). Наведено у: Д. Мировић, *Кандидатура за ЕУ и Споразум о слободној трговини са Русијом*, Нова српска политичка мисао, инернет издање, чланак од 01. новембра 2011. године.

слободне трговине и правилима о одређивању земље порекла робе уз Споразум о слободној трговини (Протокол из 2011. године)¹⁷, којим је усклађен правни оквир билатералне трговинске размене Русије и Србије са правилима Царинске уније. Чланом 6. Протокола прописано је да ће се исти привремено примењивати од дана његовог потписивања. Тиме је и замењен претходни Протокол из 2009. године. Осим са Русијом, Србија је билатерално регулисала своју трговину и са остале две чланице Царинске уније¹⁸ и тиме заокружила усклађивање трговине са Унијом, што пружа велике могућности за повећање конкурентности наших привреда, повећање извоза и унапређење робне размене са тржиштем од око 170 милиона потрошача.

Структура Протокола из 2011. године састоји се, поред основног акта, и од **3 прилога**:

а) Прилог бр. 1 садржи списак производа који се из Републике Србије увозе у Руску Федерацију, а који потпадају под изузетке од режима слободне трговине;

б) Прилог бр. 2 садржи списак производа који се из Руске Федерације увозе у Србију, а који потпадају под изузетке од режима слободне трговине;

в) Прилог бр. 3 садржи правила о пореклу робе.

Осим производа садржаних у прилозима 1 и 2 Протокола, изузеци се, на основу чл.4. ст.2. Споразума о слободној трговини и чл. 1. Протокола, односе и на: а) производе на које се примењују извозне царине; б) производе на које се у складу са законодавством Руске Федерације о државном регулисању спољнотрговинске делатности истовремено примењују режим лиценци и квоте на дан регистрације царинске декларације.

Протоколом из 2011. године либерализовано је око 99% трговине са Руском Федерацијом¹⁹. Царина се приликом извоза робе у Русију плаћа само за

¹⁷ Закон о потврђивању Протокола донет је по хитном поступку, 18.октобра 2011.године, како би се трговина са све три државе чланице Царинске уније одвијала несметано и привредници Републике Србије што пре искористили погодности које доноси усклађивање трговине са Царинском унијом.

¹⁸ У Казахстану је 7. октобра 2010. године потписан Споразум о слободној трговини између Владе Републике Србије и Владе Републике Казахстан. Са Републиком Белорусијом је потписан Споразум о слободној трговини 31. марта 2009. године у Минску, а 15. јуна 2011. у Минску је потписан Протокол о измени и допуни Споразума, чиме је извршено усклађивање са правилима Царинске уније.

¹⁹ Јевгениј Кудинов, директор Трговинског представништва Руске Федерације у Србији који је у име Руске Федерације потписао Протокол из 2011. године, у изјави за Геополитику је потписивање овог документа оценио као велики успех који ће водити даљем унапређењу економских односа две земље. Кудинов је нагласио да ће формирање нове смањене листе изузећа из режима слободне трговине бити снажан подстицај српској привреди за извоз на руско тржиште. «Ово је посебно важно за српске произвођаче намештаја. Раније је без царине ишао углавном канцеларијски намештај, а сада без царинских оптерећења може да

један мањи број производа, и то: месо и јестиве отпатке од живине, поједине позиције сира, шећер, пенушаво вино, неденатурисан етил алкохол, цигарете, предиво од памука, тканине од памука, поједине позиције компресора, тракторе, путничке аутомобиле и употребљавана моторна возила.

У односу на спискове изузећа који су се примењивали приликом извоза из Републике Србије на територију Руске Федерације на основу Протокола из 2009. године, остварила се даља либерализација међусобне трговине за све тепихе и подне покриваче, намештај, регистар касе, мониторе и пројекторе, телевизијске пријемнике, скроб и гликозни сируп. Међутим, листа изузетака је у односу на поједине производе проширена, јер су неки производи који раније нису били на листи додати због Белорусије и Казахстана (ради јединственог приступа све три чланице Царинске уније) као што су: сиреви, разне гуме, памучне тканине, разне категорије моторних возила и др.

5. Правила о пореклу робе

Веома значајан аспект остваривања права на преференцијални извоз, поред међудржавног споразума који обезбеђује правни основ, представљају и правила о пореклу која утврђују услове који у настанку производа морају бити испуњени да би производ стекао преференцијални статус²⁰. Због тога, готово да сваки споразум о слободној трговини садржи и одговарајућа правила о пореклу производа.

Тако и Прилог бр. 3 уз Протокол из 2011. године («Правила о пореклу») садржи правила о одређивању земље порекла робе ради утврђивања права на преференцијални извоз. Чланом 5. Протокола стављен је ван снаге члан 7. Споразума који је упућивао на примену националних правила за утврђивање порекла робе ради примене преференцијала.

По први пут од почетка примене слободне трговине у односима између Србије и Русије, **јединствено су уређена правила на основу којих се утврђује и доказује порекло робе**²¹.

Производ стиче порекло Стране уговорнице, у смислу члана 2. Правила о пореклу:

- а) као потпуно добијен у Страни уговорници;

се извози комплетан намештај: спаваће собе, кухињски намештај, гарнитуре, регали, али и друга роба, пре свега подне облоге». Извор: сајт Московске банке: www.moskovskabanka.rs

20 Више о методама утврђивања порекла робе видети у: А. Ћирић, *Методи утврђивања порекла робе у спољнотрговинском промету*, Право и привреда Бр. 4-6 (2011), Удружење правника у привреди Србије, Београд 2011. стр. 718-731.

21 Пре потписивања Протокола из 2011. године, правила о пореклу била су одвојено регулисана, у односу на сваку Страну уговорницу.

б) као довољно обрађен или прерађен у Страни уговорници уз коришћење материјала (сировина, полупроизвода или готових производа) пореклом из других држава или материјала непознатог порекла, под условом да је у Страни уговорници прошао довољну обраду или прераду.

Потпуно добијени производи таксативно су набројани у члану 3. Правила о пореклу²².

Правила о пореклу робе, када треба утврдити да ли је производ приликом обраде или прераде стекао домаће порекло, заснована су на „*ad valorem*” принципу. Довољно обрађеним или прерађеним производима, у смислу члана 4. Правила о пореклу, сматрају се производи који су прошли обраду или прераду већу од поступака набројаних у члану 6. Правила²³ (поступци недовољне обраде или прераде) и код којих вредност употребљених материјала (сировина, полу-производа или готових производа) пореклом из других држава или материјала непознатог порекла није већа од 50 одсто вредности производа који се извози.

Вредност робе која се извози утврђује се на паритету франко-фабрика, док се вредност употребљених материјала страног порекла одређује на основу царинске вредности увезеног материјала страног порекла односно цене плаћене за материјал непознатог порекла.

22 Листа потпуно добијених производа унеколико се разликује од листа протокола о пореклу робе који се примењују са другим земљама (Пан-евро-мед правила). Робом потпуно добијеном у држави стране сматраће се: 1) рудна богатства извађена из земље, територијалног мора (вода) или сморског дна државе те стране; 2) производи биљног порекла гајени и (или) убрани у држави страни; 3) живе животиње окоћене и узгојене у држави страни; 4) производи добијени у држави страни од тамо узгојених животиња; 5) производи добијени ловом и риболовом у држави страни; 6) производи морског риболова и други морски производи извађени ван територијалног мора државе стране, бродовима који су регистровани или се налазе на евиденцији у држави те стране и који плове под заставом државе те стране; 7) производи добијени на броду-фабрици искључиво од производа из тачке 6. овог члана пореклом из државе стране, под условом да је такав брод-фабрика регистрован или се налази на евиденцији у држави те стране и плови под њеном заставом; 8) производи извађени с морског дна или подземља ван територијалног мора државе стране под условом да држава те стране има искључива права на експлоатацију тог морског дна или подземља; 9) отпад и старо гвожђе (секундарне сировине) од производних или других поступака прераде; 10) високо технолошки производи добијени у отвореном свемиру на свемирским бродовима који припадају држави страни или које је она изнајмила (закупила); 11) роба произведена у држави страни од производа из тач. 1 - 10. овог члана.

23 Ови поступци унеколико се разликују од појма “недовољне обраде или прераде” из протокола о пореклу који се примењују на основу Пан-евро-мед правила. Ту пре свега спадају поступци за очување робе у добром стању за време складиштења или превоза, поступци припреме робе за продају и превоз (уситњавање партија, обликовање пошилики, разврставање, препакивање), поступци састављања и растављања амбалаже, прање, чишћење, уклањање прашине, премазивање оксидом, уљем или другим материјама и сл.

Чланом 5. Правила о пореклу прописана је могућност **дијагоналне кумулације порекла** са свим чланицама Царинске уније. Према Правилима, производ може стећи порекло Стране уговорнице уколико је произведен у њој, а садржи материјале пореклом из друге уговорнице или из земаља чланица Царинске уније (Белорусија и Казахстан) и уколико вредност материјала из осталих држава и материјала непознатог порекла није већа од 50 одсто цене производа на паритету франко фабрика. Такође, производне операције извршене у уговорници морају бити веће су од поступака наведених у члану 6. Правила о пореклу. На тај начин, а без обзира на билатералне уговорне односе које Србија има са земљама чланицама Царинске уније, омогућена је кумулација порекла са материјалима држава – чланица Царинског савеза у процесу производње извозног производа у Србији. Дијагонална кумулација порекла коју омогућава Протокол је од посебне користи за Србију и због тога што српско учешће у производу може да буде и мање од 50 одсто да би производ добио статус производа са пореклом²⁴.

Услов за примену преференцијала, у односу на обе стране, је **директна куповина**²⁵ и **директна испорука**. Примена преференцијала није могућа у случајевима постојања посредника (лица из треће државе) у спољнотрговинском промету робе према Споразуму²⁶. Режим слободне трговине примењује се под условом да су производи са пореклом **директно купљени** од лица које је прописно регистровано као привредни субјект у Странама уговорницама (појам “резидент” према члану 1. Правила о пореклу обухвата сва лица која подлежу опорезивању) и да се **директно испоручују** на територију Страна уговорница, при чему је допуштен прелазак преко територија других земаља као и привремено складиштење, претовар и сл. које је условљено географским, саобраћајним, техничким или економским приликама, под условом да се роба налази под царинским надзором. Посебним одредбама предвиђена је могућност одржавања правила директне испоруке у случајевима излагања производа са пореклом на изложбама и сајмовима.

5.1. Докази о пореклу

Порекло производа се доказује одговарајућим сертификатом о пореклу (енгл. *certificate of origin*). За разлику од бројних других докумената који прате производе у међународном трговинском промету, као што је уверење о

24 Ако на пример из Русије, Белорусије или из Казахстана стиже роба на дораду, и царинска вредност је 20%, а у Србији се дода још 31% у дораду тог производа, и затим испоручује у Русију, Белорусију и Казахстан – то је већ роба српског порекла. Значи, са учешћем мањим од 50% роба је већ постала српског порекла, и нема царинских дажбина.

25 Пре потписивања Протокола из 2011. године, постојало је одсуство реципроцитета у односу на овај услов, који се односио само на робу која се увози из Србије у Русију.

26 Видети Акт Управе Царина број 148-07-483-01-196/2011 од 25.07.2011. године.

квалитету и количини робе, фитосанитарни и радиолошки сертификати и многи други, овај документ **нема карактер обавезности**, односно не мора бити услов реализације увоза или извоза робе. Међутим, уверење о пореклу производа, као доказ да он потиче из одређене државе, или са одређене територије, може обезбедити значајне повољности, пре свега, у погледу царинских и других олакшица приликом његовог преласка царинске границе државе увознице, или државе са којим држава порекла производа има потписан билатерални или мултилатерални споразум о слободној трговини²⁷.

Правила о пореклу уз Споразум одређују начин на који се доказује преференцијално порекло. Као доказ да је испоручени производ стекао преференцијални статус подноси се декларација – сертификат о пореклу робе на обрасцу Form СТ-2 (Прилог бр. 1 уз Правила о пореклу), који оверава царински орган земље извознице. Рок важења сертификата је 12 месеци од издавања, и у том року исти се може поднети царинским органима у земљи увозници ради примене режима слободне трговине. Постоје случајеви издавања дупликата, накнадног издавања и издавања у замену за сертификат који је поништен из неких разлога.

Према Правилима о пореклу, сертификат се може накнадно издати након извоза робе на основу писменог захтева подносиоца, када обавезно садржи напомену *“Issued retrospectively”*, док се у случајевима поништеног сертификата по било ком основу издаје нови сертификат у замену за ранији са напоменом *“Issued instead of certificate form СТ-2”*.

Мале пошиљке чија вредност не прелази 5.000 USD могу се доказивати декларацијом о пореклу коју извозник даје на комерцијалном или другим пратећим документима. Ова изјава има прописану форму која чини саставни део Правила о пореклу робе (Прилог бр. 3 уз Правила о пореклу), а у случају основане сумње царински органи имају право да затраже сертификат о пореклу ради доказивања и примене преференцијала. Декларација о пореклу мора бити сачињена у штампаном облику и својеручно потписана.

6. Квалитет производа као предуслов за извоз на руско тржиште

Осим порекла, важан предуслов за извоз на руско тржиште из Србије је и **висок квалитет** производа. Уверење да се на тржиште Русије могу пласирати производи који нису квалитетни и који се не могу пласирати тржиштима попут Европске уније је погрешно. Русија постаје све захтевније тржиште, и то не само у квантитативном, већ и у квалитативном погледу. Ово се посебно огледа у чињеници да је испуњеност стандарда у вези квалитета производа обавезан услов за извоз у Русију и на основу унутрашње руске регулативе.

²⁷ А. Ћирић, *Значај правила о пореклу робе у међународним трговинским односима*, Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије : тематски зборник радова. Књ. 5, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш 2010. стр. 435.-458. (стр. 436.).

У Русији је 2002. године донет Закон о техничкој регулативи²⁸ са циљем либерализације трговине и усклађивања руског законодавства са правом СТО. Заменио је бројне федералне прописе о стандардима, квалитету и безбедности (укупно око 400 прописа)²⁹. Овај Закон представља оквир за доношење посебних прописа о техничким регулативама за одређене области³⁰. Закон о техничкој регулативи измењен је Амандманским законом 2009. године, који је ступио на снагу почетком 2010. године³¹.

Испуњење усаглашености са техничким прописима обезбеђује да је производ квалитетан, поуздан и безбедан за људско здравље. Обавезна усаглашеност робе је предуслов за несметан прелаз границе и приступ на руско тржиште.

Усклађеност с тим условима гарантује **ГОСТ-Р сертификат (государственный стандарт России – државни стандард Русије)**, који је потврда да је предмет контроле у свему задовољио стандарде и техничке прописе Русије и да се може продавати на руском тржишту. Систем је настао из «ГОСТ» система, који је био на снази током постојања Совјетског Савеза (СССР)³². Након распада СССР-а, «ГОСТ» стандарди су стекли нови статус, као регионални стандарди у оквиру Заједнице независних држава (ЗНД)³³ и налазе се под управом Евроазијског међуржавног Савета за стандардизацију, метрологију и сертификацију (EASC)³⁴, док је ГОСТ Р актуелан на подручју Руске Федерације.

28 [Федеральный закон «О техническом регулировании» N 184-ФЗ от 27.12. 2002.](#)

29 О Закону о техничкој регулативи Руске Федерације видети више у: Y. Vassilieva, M. Muran, *Amendments to the Federal Law on Technical Regulation*, Report, USDA Foreign Agricultural Service, Global Agricultural Information Network, 2010. Студија је доступна на интернет адреси: http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Amendments%20to%20the%20Federal%20Law%20on%20Technical%20Regulation_Moscow_Russian%20Federation_1-14-2010.pdf.

30 До краја 2010. године у Русији је донето 15 закона о техничкој регулативи за поједине сегменте производа (за дуван, млеко и млечне производе, сокове од воћа и поврћа, биљне и животињске масти и др.). Извор: http://www.gostrussia.com/en/technical_regulation.html.

31 Федеральный закон от 30 декабря 2009 г. N 385-ФЗ.

32 «ГОСТ» стандарди су првобитно развијени од стране владе Совјетског Савеза, као дела стратегије националне стандардизације. Први ГОСТ 1 стандард објављен је 1968 године.

33 Тренутно, збирка «ГОСТ» стандарда обухвата преко 20.000 ставки и користи се у дванаест земаља. Гост стандарди покривају енергију, нафту и гас, рударство, прехранбени и друге индустрије. Поред својих националних стандарда, «ГОСТ» стандарде су усвојиле следеће земље: Русија, Белорусија, Украјина, Молдавија, Казахстан, Азербејџан, Јерменија, Киргистан, Узбекистан, Тацикистан, Грузија и Туркменистан.

34 Евроазијски међуржавни савет за стандардизацију метрологију и сертификацију (рус. Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации – МГС, енгл. *The Euroasian Interstate Council for Standardization, Metrology and Certification – EASC*) је међувладино тело под окриљем Заједнице независних држава (ЗНД), основано посебним споразумом 1992. године, ради формулације и спровођења координисане политике држава

ГОСТ Р се уводи у систем сертификације са намером заштите здравља и безбедности становништва Русије, и односи се **само на финалне производе**. Сертификовање производа према ГОСТ Р стандарду даје пропусницу произвођачима широм света да своје производе пласирају на руском тржишту. Захтеви ГОСТ Р стандарда су **често строжији** и од регулатива Европске уније и међународних стандарда. Због тога, *ISO* сертификати и «*CE*» знак нису довољни за улазак на руско тржиште.

ГОСТ Р стандард обухвата широк спектар производа који подлежу сертификацији и то: козметички производи, прехранбени производи, играчке, производи од текстила, кућни електрични апарати, индустријска опрема, и т.д.

Списак свих производа који подлежу обавезној сертификацији обухваћен је Резолуцијом руске Владе бр. 982 од 01. децембра 2009. године³⁵. Према Резолуцији, разликују се производи који подлежу обавезној сертификацији и производи који морају поседовати декларацију о усаглашености. Влада Русије два пута годишње издаје листу производа којима није потребна посебна сертификација, већ је довољна изјава (декларација) извозника о усаглашености са ГОСТ Р стандардом.

За производе који нису обухваћени обавезном сертификацијом, препоручује се поседовање тзв. **писма изузетка** (*exemption letter*). Стога, произвођач који планира да своје производе продаје на руском тржишту, подноси надлежним руским државним институцијама писмо изузетка, након чега се то писмо верификује и доставља увознику из Русије, који увози те производе. Уз то, произвођач је дужан да достави сву неопходну техничку документацију у вези са производом, како би се утврдило да ли се писмо изузетка може верификовати или је потребно извршити додатно испитивање и сертификовање делова производа³⁶.

Поред обавезујуће, од стране извозника примењује се и добровољна сертификација, која се односи на производе који нису обухваћени Резолуцијом и не подлежу обавезној сертификацији. Примењује се у случајевима када произвођач који намерава да послује на руском тржишту жели формално да докаже усаглашеност са одређеним стандардима и повећа конкурентност.

Као гаранција да производи испуњавају норме које су прописане стандардом, издаје се **ГОСТ Р сертификат**. После спровођења поступка, сертификациона организација издаје сертификат о усаглашености и оверену копију.

чланица ЗНД у правцу стандардизације, метрологије и сертификације. Више о Заједници независних држава видети у: А. Ђирић, *Привредно-правни аспекти двадесетогодишњег функционисања Заједнице независних држава*, Заштита људских и мањинских права у европском правном простору: тематски зборник радова. Књ. 1, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш 2011. - Стр. 35-52.

35 Ова Резолуција је допуњена Резолуцијом бр.906 од 13.новембра 2010. године.

36 Преузето са сајта: <http://www.kvalitet.org.rs>

Поједине домаће лабораторије су стекле поверење руског партнера и њихове анализе се признају приликом добијања сертификата³⁷.

У зависности од годишњег извоза, издвајају се две врсте сертификата о утврђивању усклађености са ГОСТ Р стандардом³⁸:

а) **сертификат за једну испоруку** је трговински документ валидан само за једну пошиљку, односно за одређену количину и врсту производа. Ова врста уверења је препоручљива ако се извоз у Русију врши спорадично;

б) **сертификат за серијску производњу**. Сертификат о усклађености производа у серијској производњи може имати важност од 12 месеци до 3 године зависно од природе производа. Такав сертификат омогућава организацијама да извезу робу неограничен број пута и у неограниченим количинама. Овај тип сертификата је посебно погодан за организације које врше редовне извозне активности и том приликом отпремају широк асортиман производа.

Важно је напоменути да производи пољопривреде и прехранбене индустрије имају посебан третман и захтевају лабораторијско испитивање и доказ хигијенске исправности³⁹. Употреба одређених хемикалија је у Руској Федерацији забрањена, за разлику од других земаља, и због тога је неопходно придржавати се и водити књиге третмана, онако како је стандардима предвиђено, полазећи од одредби и инструкција о гајењу воћа и поврћа које је намењено извозу на тржиште Руске Федерације.

Треба нагласити и да је од изузетног значаја да се приликом подношења захтева наведу сви добијени сертификати који важе у Србији и Европи јер они олакшавају добијање сертификата ГОСТ-Р.

7. Импликације приступања Русије у чланство Светске трговинске организације (СТО) и евроинтеграције Србије на Споразум о слободној трговини

Након 18 година дугих преговора у оквиру Радне групе, Русија је 22. августа 2012. године постала 156. чланица Светске трговинске организације (СТО). Овај догађај је веома значајан за светску трговину, имајући у виду ве-

37 Тако, домаће привредно друштво за контролу квалитета «ЈУГОИНСПЕКТ БЕОГРАД» на бази дугогодишње пословне сарадње и билатералних уговора са сертификационим телима Русије обезбеђује сертификате усаглашености са ГОСТ-Р стандардима.

38 Видети сајт Међународне групе за сертификацију (*International Certification Group Beograd*) : <http://www.icertgroup.org> .

39 Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде саопштило је да је шест млекара и шест кланица добило дозволу за извоз меса и млека и њихових прерађевина на територију Царинске уније Руске Федерације, Белорусије и Казахстана. У саопштењу се истиче да су њихови производи врхунског квалитета, да је безбедност производње на највишем могућем нивоу, као и да сви погони поседују неопходне сертификате. Извор: Радио телевизија Војводине, 20.април 2011. године.

личину руског тржишта и потенцијал руске привреде. Иначе, Русија је била једина чланица Групе 20 најразвијенијих светских привреда која није уједно била и чланица СТО.

Приступањем у СТО државе на себе преузимају обавезе из читавог пакета споразума који чине систем права ове Организације⁴⁰, а које се односе на усклађивање спољнотрговинског режима са правилима СТО. Између осталог, држава-чланица је обавезна да у трговини робом са свим осталим чланицама примењује везане царинске стопе око којих је преговорима у оквиру Радне групе постигнут споразум. Ова обавеза произилази из начела најповлашћеније нације, као једног од темељних принципа СТО.

Иако представља крупну промену за спољнотрговински режим Русије, њено чланство у СТО **неће изазвати** формалне импликације на Споразум о слободној трговини који Русија примењује у трговини са Србијом. Као чланица СТО, Русија неће бити у обавези да примени начело највећег повлашћења према другим чланицама СТО у односу на повластице које је омогућила Србији на основу Споразума о слободној трговини (које су свакако значајније од повластица које су признате од стране Русије чланицама СТО) и тиме елиминисати предност коју Србија тренутно има у односу на остале земље. То пре свега произилази из интерпретације чл. XXIV Општег споразума о царинама и трговини (*GATT*) који предвиђа царинске уније и зоне слободне трговине као изузетке од сфере примене система најповлашћеније нације⁴¹. У Преамбули члана XXIV *GATT* -а предвиђено је да одредбе Споразума неће спречавати успостављање царинске уније или зоне слободне трговине између територија страна уговорница, или пак закључење привременог споразума потребног за успостављање царинске уније, или зоне слободне трговине, под споразумом предвиђеним условима⁴². У односу на Србију ова одредба има значај *de lege ferenda*, с обзиром да Србија још увек није пуноправна чланица СТО. Са друге стране преовлађује мишљење и

40 Више о Светској трговинској организацији и изворима права видети у: А. Ћирић, *Међународно трговинско право - Општи део*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2010, стр. 266-316; П. Цветковић, *Увод у право Светске трговинске организације*, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2010.

41 Више о систему најповлашћеније нације и изузетцима од примене видети у: А. Ћирић, наведено дело, стр.133-146.

42 Реч је о условима, који су предвиђени у ст. 5. и подставовима а, б и в члана XXIV *GATT* –а. Тако се у подставу б) наводи: „да у случају зоне слободне трговине или привременог споразума у циљу стварања зоне слободне трговине, важеће царине на свакој територији учесници зоне или привременог споразума за трговину страна уговорница које не спадају у ту територију или које не учествују у таквом споразуму, а приликом стварања зоне или закључења привременог споразума, не буду више, нити остали прописи строжи него што су биле царине и одговарајући прописи на истим територијама пре стварања зоне или пре закључења привременог споразума.“

да је изузимање царинских унија и зона слободне трговине од дејства принципа најповлашћеније нације прерасло у међународно обичајно право⁴³.

Ипак, чланство Русије у СТО може, на **суштински начин**, довести у питање повлашћени положај привредних субјеката из Србије. Русија је, улазећи у СТО, пристала да знатно умањи царинске стопе за готово све производе, што ће привредним субјектима из многих земаља представљати велику погодност за пласман њихових производа на руско тржиште, који ће због примене мањих царинских стопа бити јефтинији, а самим тим и конкурентнији. То практично значи да ће српски привредници доћи у ситуацију да ће морати да се такмиче са јаким конкуренцијом других увозника чији су трошкови производње мањи, а продуктивност већа, што уз одговарајући квалитет може неутралисати предност коју српски привредници имају у виду ослобођења од царина. У сваком случају српски привредници који извозе, или намеравају да извозе своје производе у Русију, мораће да развијају квалитет својих производа и смањују трошкове производње, без обзира на формално-правне олакшице, како би били конкурентни.

Друго питање се односи на последице које ће по зону слободне трговине са Русијом изазвати евентуално чланство Србије у Европској унији (ЕУ).

За разлику од уласка Русије у СТО, евентуално чланство Србије у ЕУ би се свакако **формално одразило** на Споразум о слободној трговини са Русијом. Према чл. 28. ст.1. Уговора о функционисању ЕУ (други део Лисабонског уговора), који је ступио на снагу 2009. године „Унија почива на царинској унији, која обухвата целокупну робну размену и подразумева забрану царина између држава чланица на увоз и извоз и свих дажбина које имају исто дејство, као и усвајање заједничке царинске тарифе у њиховим односима с трећим земљама.” Оваква стипулација недвосмислено указује да **ниједна чланица ЕУ не може мимо Уније да успоставља зоне слободне трговине или царинске уније са трећим државама**. То произилази из једнствене трговинске политике (*common commercial policy*) ЕУ као наднационалне регионалне организације. То заправо значи да држава чланством у ЕУ губи своју спољнотрговинску самосталост.

Дакле, према одредбама Лисабонског уговора, Србија ступањем у ЕУ ступа и у царинску унију, која се заснива на заједничким царинама и трговинској политици према трећим земљама. Зато је логично да ће престати да важи Споразум о слободној трговини са Русијом, а самим тим биће и окончан привилегован статус за српску робу на тржишту Русије⁴⁴.

На основу реченог, јасно је да ће Споразум о слободној трговини са Русијом **важити до уласка Србије у ЕУ** (уз могућност да и раније дође до његовог престанка, у оквиру припрема за пуноправно чланство).

43 А. Ђирић, наведено дело, стр. 143.

44 Д. Мирковић, *op.cit.*

Србија је недвосмислено изрекла своју намеру за пуноправним чланством у ЕУ и већ више од једне деценије се креће у том правцу. Не треба губити из вида да је у економском интересу Србије да развија односе са Европском унијом, јер и географски, политички и економски припада Европи. Не треба такође занемарити и чињеницу да је ЕУ ипак највећи трговински партнер Србије, и да се највећи део српског извоза пласира управо у ЕУ. Србија такође има повлашћени положај у трговини са ЕУ захваљујући Привременом трговинском споразуму у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању, а који се заснива на асиметрији права и обавеза у корист Србије. Међутим, судећи по реакцијама званичника ЕУ, извесно је да до чланства Србије у ЕУ неће доћи у наредних неколико година. За то време Србија може користити двоструке погодности које тренутно има – и на основу Споразума о слободној трговини са Русијом и на основу Привременог трговинског споразума са ЕУ и тако јачати своју привреду.

Закључак

Руско тржиште представља велики потенцијал за извоз српских производа и јачање српске привреде, имајући у виду правне погодности које су успостављене Споразумом о слободној трговини са Руском Федерацијом из 2000. године и протоколима уз Споразум. За сада, Русија је шести извозни и први увозни спољнотрговински партнер Србије.

Уговорне стране су, између осталог, изразиле у Споразуму опредељење, да своје трговинске односе развијају у складу са правилима Светске трговинске организације (СТО). Предвиђено је укидање увозних царина у периоду од 5 година, за све производе, осим оних који се налазе на листама изузетака које су биле саставни делови Протокола који се примењивао уз Споразум.

Стране су трговинским преговорима постигле договор око потписивања новог Протокола, 2009. године, чиме је остварена додатна либерализација.

Успостављањем Царинске уније између Русије, Белорусије и Казахстана, 2010. године, јавила се потреба за усаглашавањем Споразума о слободној трговини са Русијом са правилима Уније. То се постигло закључењем новог Протокола, 2011. године, чиме је остварена још повољнија либерализација, за око 99 одсто производа. Истовремено, Србија је и са преостале две чланице Царинске уније ускладила трговину билатералним споразумима о слободној трговини и протоколима.

Протокол из 2011. године, поред листе изузетака од режима слободне трговине, садржи и правила о одређивању порекла производа, која се јединствено примењују у односу на обе Стране уговорнице. Поред производа који су потпуно добијени у Страни уговорници, Протокол предвиђа да порекло Стране уговорнице може да добије и производ који је довољно обрађен или прерађен, установљавајући *ad valorem* критеријум, према коме вредност која је додата у

Страни уговорници мора да буде већа од 50 одсто укупне вредности производа по паритету франко фабрика. Протокол предвиђа и могућност дијагоналне кумулације порекла у којој се као партнерске земље у односу на Србију, осим Русије, могу појавити и Белорусија и Казахстан, као чланице Царинске уније. Протокол, поред наведених, предвиђа и услове директне куповине и директне испоруке, као неопходне да би се стекло преференцијално порекло.

Веома важан сегмент извоза у Русију представља и усклађеност производа са нормама о квалитету, односно ГОСТ-Р стандардима, који су строжији од стандарда за извоз у Европску унију. Усклађеност са ГОСТ-Р стандардом доказује се сертификатом о усклађености.

Чланство Русије у Светској трговинској организацији (СТО) неће формално утицати на преференцијални положај српских извозника, али ће се суштински одразити на конкурентност српских производа, имајући у виду да се Русија обавезала да знатно смањи царинске стопе у трговини са осталим чланицама СТО.

Са друге стране, чланство Србије у ЕУ ће свакако представљати формалну препреку за даљу примену Споразума о слободној трговини са Русијом.

Uroš Zdravković, LL.B.
*Junior Teaching Associate,
Faculty of Law, University of Niš*

***The Free Trade Agreement between
the Republic of Serbia and the Russian Federation***

Summary

The Free Trade Agreement between the Republic of Serbia and the Russian Federation was signed on 28th August 2000. Alongside the 2011 Protocol, this Agreement constitutes the legal framework for preferential trade of goods between the two countries. This Agreement is highly significant for national businessmen considering the fact that Serbia is one of the few states which have entered such an agreement with the Russian Federation. Russia is one of Serbia's largest international trade partners but all the options have not been exhausted yet. The 2011 Protocol specified the exceptions from the free trade regime, which made provisions for an additional liberalization in terms of 99% of export products. The Protocol also envisages the uniform rules on the origin of trading goods which are binding for both Contracting Parties. A significant precondition for the placement of Serbian products on the Russian market is the compliance with strict standards, which is confirmed by the GOST Certificate. In August 2012, the Russian Federation became a member of the World Trade Organization. Formally speaking, this fact shall not have any impact on the Free Trade Agreement with Serbia but, practically speaking, the Serbian export companies will have to compete with businessmen from many other countries given the fact that the Russian market will become more competitive due to the reduced customs tariffs. On the other hand, this Free Trade Agreement will cease to exist when Serbia enters the EU membership.

Key words: *Free Trade Agreement with the Russian Federation, the 2011 protocol, exceptions from the free trade regime, rules on the product origin and quality, GOST standards, WTO*

